

Het Café in beeld

Jaargang: 2017

Bron: Pixabay

'Het Café in beeld' is een gratis publicatie van Van Spronsen & Partners horeca-advies

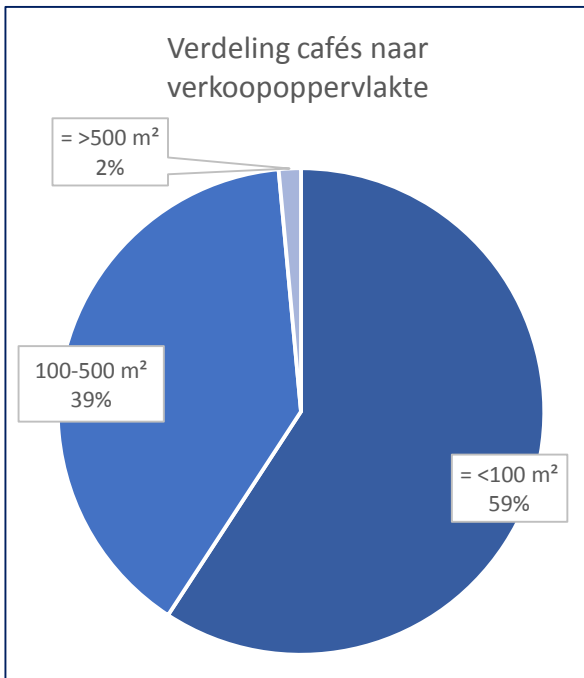
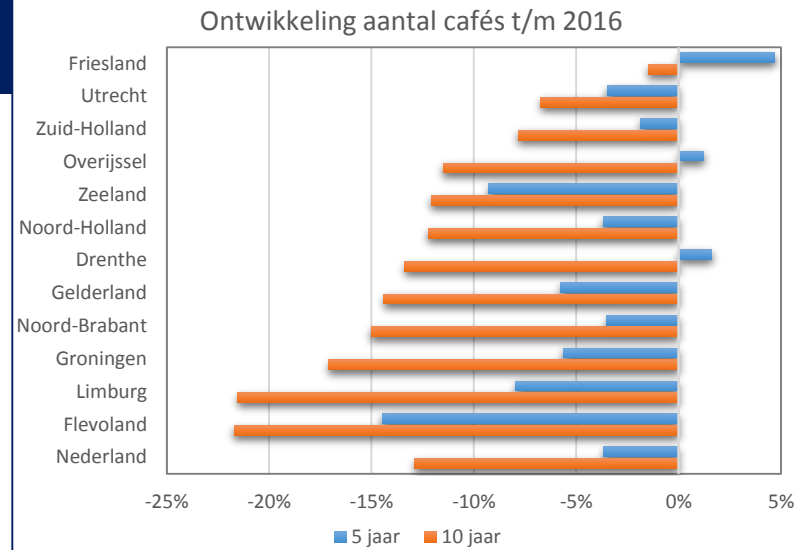
**VAN SPRONSEN
& PARTNERS**
horeca - advies

Brancheontwikkelingen

	2007	2012	2016
Noord-Holland	1.938	1.766	1.701
Zuid-Holland	1.828	1.717	1.685
Noord-Brabant	1.779	1.567	1.512
Limburg	1.282	1.093	1.006
Gelderland	1.013	920	867
Overijssel	557	487	493
Utrecht	446	431	416
Friesland	406	382	400
Groningen	404	355	335
Zeeland	323	313	284
Drenthe	217	185	188
Flevoland	83	76	65
Totaal	10.276	9.292	8.952

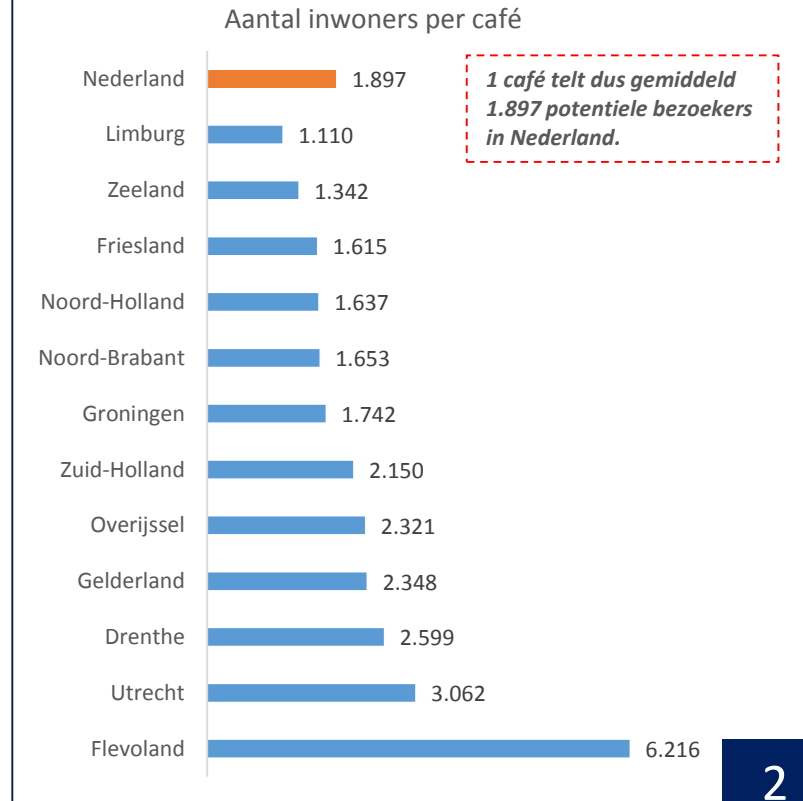
Ontwikkelingen in de provincie

De afgelopen vijf jaar is het aantal cafés in Nederland afgenomen van circa 9.300 naar 8.950, een daling van 4%. Over een periode van tien jaar is de afname nog veel sterker. In deze periode verdwenen er 1.324 cafés in Nederland oftewel 13%. Kijken we naar de provinciale ontwikkeling dan is te zien dat alleen in Friesland, Overijssel en Drenthe de afgelopen 5 jaar het aanbod weer is toegenomen. In Friesland is er sprake van herstel, hier is men vrijwel weer op het niveau van tien jaar geleden.

Café dichtheid

In de grafiek is de café dichtheid (aantal inwoners per café) per provincie weergegeven. Limburg kent de grootste concurrentie in de café sector. Voor elk café zijn er gemiddeld 1.110 inwoners in deze provincie ten opzichte van gemiddeld 1.897 inwoners landelijk per café. In Flevoland is relatief gezien de meeste ruimte voor uitbreiding. Hier telt men 6.216 inwoners per cafébedrijf (3,3 keer hoger dan het landelijk gemiddelde).

Oppervlakte

De gemiddelde verkoopvloeroppervlakte van een café bedraagt in 2016 115m², dit ligt iets hoger dan in 2012 (113m²). Het merendeel van de cafés heeft nog altijd een oppervlakte onder de 100m² (59%) en slechts 2% van alle cafés heeft een oppervlakte boven de 500m².

Brancheontwikkelingen

Daling aanbod in de steden neemt sterk af

In de tabel hiernaast is een overzicht opgenomen van de steden in Nederland met het grootste café aanbod (bron Horeca DNA).

Ruim 40% van het totale café aanbod in Nederland is gevestigd in deze 22 steden.

Ook hier zien wij een daling en stagnatie van het aanbod. De afgelopen 10 jaar daalde het aantal cafés met bijna 11%. De afgelopen vijf jaar zien we echter een stagnatie, de daling bedroeg slechts -1,6%.

In de afgelopen tien jaar is het aanbod alleen in Leeuwarden (+23%), Leiden (+11%) en Den Haag (+6%) gestegen. De grootste klappen vielen in deze periode in Enschede (-21%), Venlo (-20%) en Roermond (-18%) desondanks tellen Venlo en Roermond nog steeds zeer weinig inwoners per café.

Over de laatste 5 jaar is het beeld iets rooskleuriger. In 7 van de 22 steden steeg het aanbod in deze periode.

In de grafiek rechtsboven zien we dat in de afgelopen vijf jaar het aanbod met name in Leeuwarden (+26%), Delft (+12%) en Utrecht (+8%) fors gestegen is. Hierbij was in Delft en Utrecht sprake van herstel en is men vrijwel weer op het niveau van tien jaar geleden.

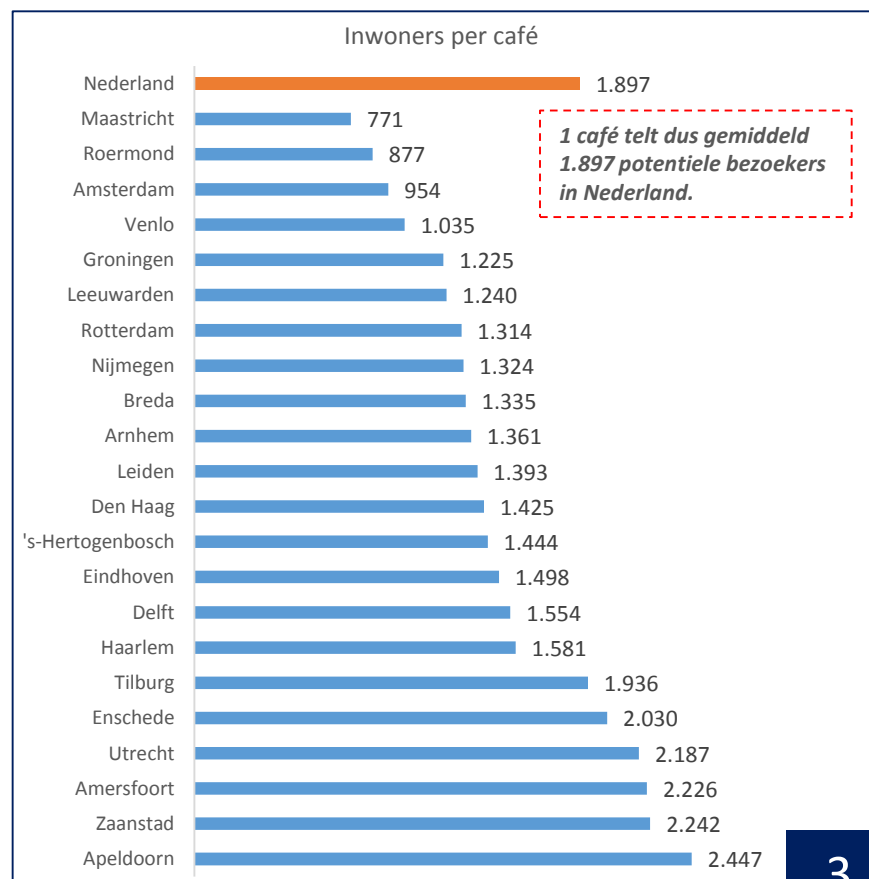
	2007	2012	2016
Amsterdam	1.007	890	874
Rotterdam	561	505	479
Den Haag	363	357	365
Groningen	191	172	164
Maastricht	189	163	159
Utrecht	158	144	155
Eindhoven	174	156	150
Breda	142	133	136
Nijmegen	149	135	130
Arnhem	124	121	113
Tilburg	129	118	110
's-Hertogenbosch	117	109	105
Haarlem	112	107	100
Venlo	121	102	97
Leiden	79	85	88
Leeuwarden	71	69	87
Enschede	99	76	78
Amersfoort	76	74	69
Zaanstad	79	76	68
Roermond	79	65	65
Delft	65	58	65
Apeldoorn	73	68	65
Totaal	4.158	3.783	3.722

Café dichtheid steden: Grote verschillen

Nederland telde in 2016 gemiddeld één café per 1.897 inwoners. In de steden ligt dit op een veel lager niveau. Dit is verklaarbaar door de aanzuigende werking van de stad op de inwoners in omliggende gemeenten. Toch zijn er wel grote verschillen tussen de verschillende steden. In Maastricht zijn er per café slechts 771 inwoners en in Apeldoorn zijn dit 2.447 inwoners.

Bron: Pixabay

Brancheontwikkeling nader bekeken

Ontwikkeling steden en platteland

Als we de provincies analyseren exclusief gemeenten met meer dan 80.000 inwoners constateren we een aantal opvallende verschuivingen.

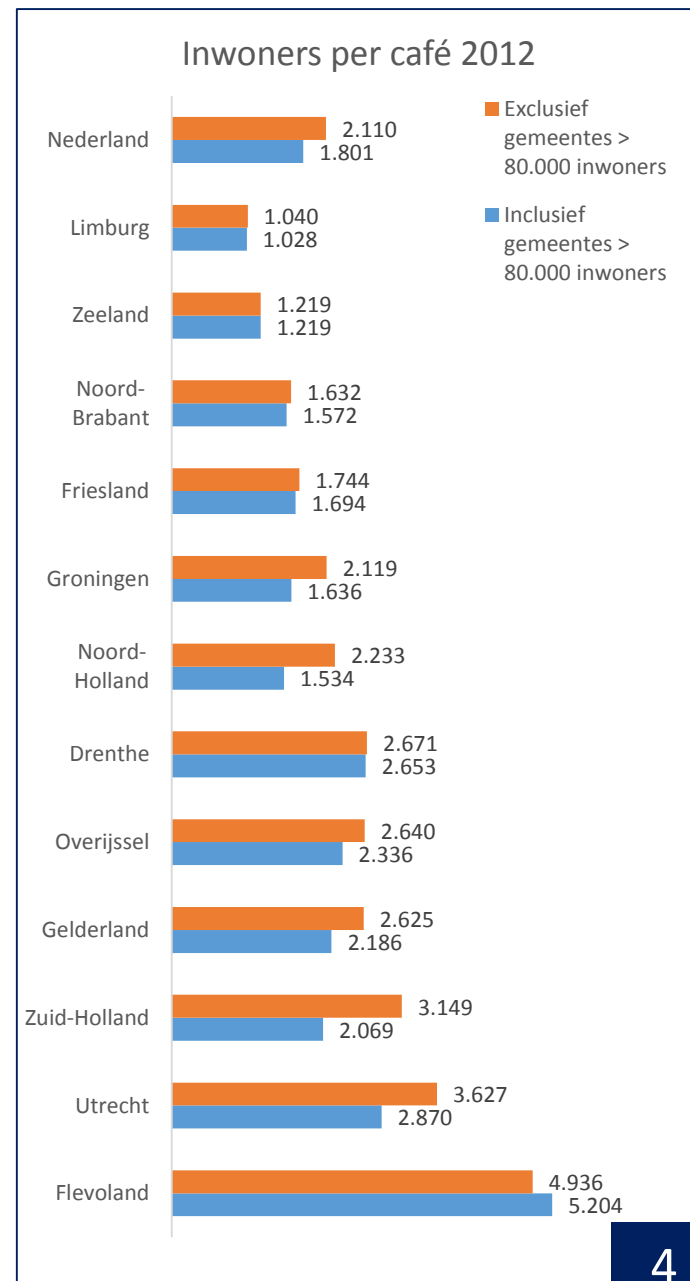
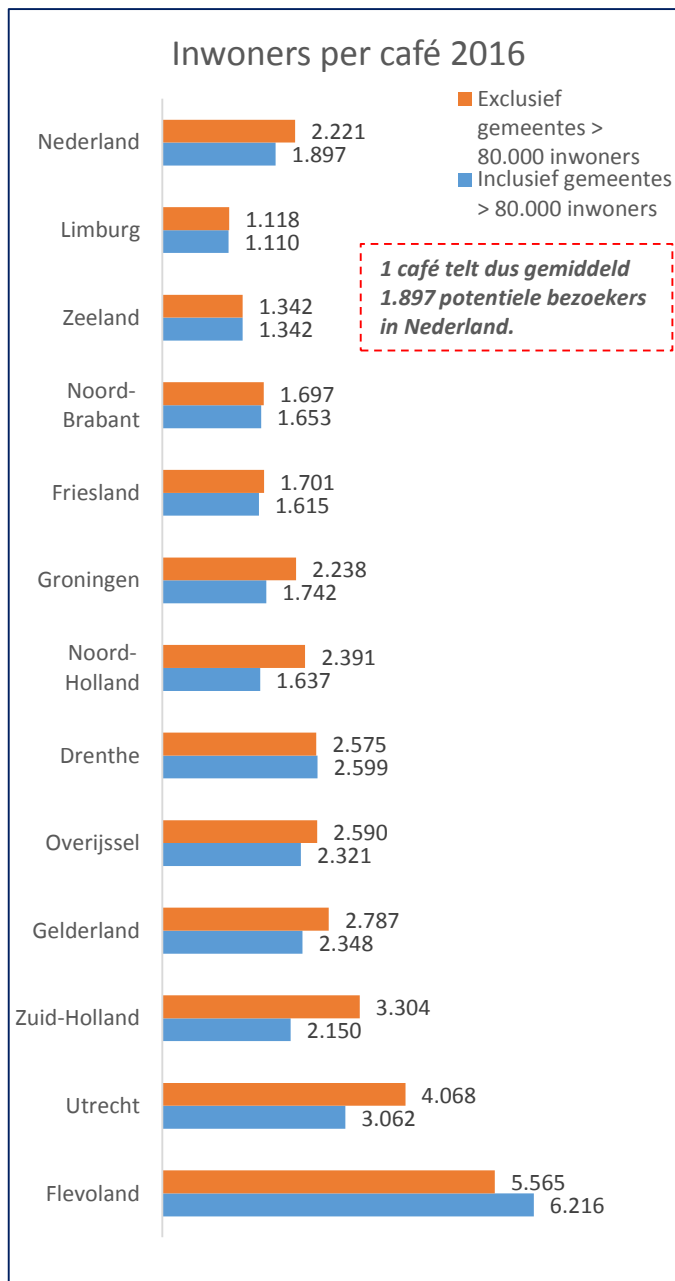
In de zuidelijke provincies Limburg en Noord-Brabant blijft de dichtheid nagenoeg gelijk wat aantoont dat de kleinere dorpen en kernen binnen deze provincies een sterke vertegenwoordiging van cafés kennen.

Opvallend zijn de grote verschillen in de Randstedelijke provincies, waar exclusief de grote steden de dichtheid vele malen hoger uitvalt. Hieruit blijkt dat in de omliggende gemeentes relatief veel minder cafés gevestigd zijn.

Hetzelfde beeld ontstaat in de provincies Friesland, Groningen, Overijssel en Gelderland echter in mindere mate.

In de provincie Flevoland ontstaat juist het tegenovergestelde, hier zijn de meeste cafés gevestigd in de kleinere kernen van de provincie.

Opvallende ontwikkeling is dat het café aanbod buiten de grote steden sneller daalt. In tien jaar tijd met bijna 15% en in de laatste vijf jaar met bijna 5%. Friesland, Drenthe en Overijssel zijn de enige provincies waar het café aanbod in het buitengebied de afgelopen vijf jaar is toegenomen waardoor de dichtheid lager is komen te liggen.

Verkoopvloeroppervlakte

Gemiddelde m ²	2012	2016
= <100 m ²	5.644	5.372
100-500 m ²	3.532	3.451
= >500 m ²	115	129

Gemiddelde m ²	2012	2016
Drenthe	141	143
Noord-Brabant	140	142
Limburg	128	131
Overijssel	121	128
Gelderland	122	125
Groningen	111	119
Friesland	114	117
Flevoland	105	107
Zeeland	102	104
Utrecht	97	101
Noord-Holland	95	95
Zuid-Holland	92	95
Gemiddelde	113	115

Verkoopvloeroppervlakte

Als we verder inzoomen op de gemiddelde verkoopvloeroppervlakte van het café valt het op dat met name de grootschalige cafés (>500 m²) zijn gegroeid in de laatste 5 jaar (+12%) en het café tot 100m² daalde met 5%. "Big is Beautiful" geldt dan ook steeds meer in de café branche.

De daling van de branche in de afgelopen 5 jaar komt voor 80% rekening van de kleinere cafés. Zoals we op de volgende pagina kunnen zien zijn dit vaak buurtcafés en bruine cafés.

In de Randstad provincies zijn de cafés relatief klein. In de overige provincies kennen de cafés over de linie een groter vloeroppervlakte.

Steden

De cafés in Tilburg zijn gemiddeld het grootst (153m²) terwijl er in de steden in het Westen van het land nog relatief veel kleinere café bedrijven zijn. In Den Haag is een gemiddeld cafébedrijf twee keer zo klein als in Tilburg.

Steden	Cafés	Gem. m ²	Inwoners per m ²
Roermond	65	145	6
Venlo	97	136	8
Maastricht	159	95	8
Leeuwarden	87	111	11
Amsterdam	874	82	12
Groningen	164	104	12
Breda	136	111	12
Tilburg	110	153	13
Nijmegen	130	102	13
Arnhem	113	103	13
Eindhoven	150	108	14
's-Hertogenbosch	105	97	14
Rotterdam	479	89	15
Enschede	78	123	17
Leiden	88	86	17
Delft	65	91	18
Haarlem	100	88	18
Den Haag	365	74	19
Apeldoorn	65	117	19
Amersfoort	69	103	22
Utrecht	155	97	23
Zaanstad	68	105	23
Gemiddelde	169	96	14

Bron: Horecatrends

Aantal m² café per inwoner

De meest zuivere beoordeling van de dichtheid is het aantal m² verkoop vloeroppervlakte van een café gerelateerd aan het aantal inwoners in de stad. Kortom heb ik relatief veel of weinig ruimte om mijn biertje te drinken.

Als we kijken naar de verschillende steden dan zijn er grote verschillen. Gemiddeld heeft een inwoner in een stad 14m² tot zijn beschikking.

Dit ligt in de steden in Limburg veel lager (6-8 m²). In Utrecht en Zaanstad ligt dat 3 keer zo hoog met circa 23 m². Gemiddeld in heel Nederland ligt dit op circa 17m². Dat impliceert dat buiten de grote steden men uitkomt op circa 19 m² per persoon. Deze verschillen worden mede veroorzaakt doordat cafébedrijven buiten de steden over aparte zaalruimte beschikken.

Cafébranche nader bekeken

Cafés naar soort	Aantal			Aandeel		
	2007	2012	2016	2007	2012	2016
Dorp-/buurtcafé	2.659	1.975	1.850	26%	21%	21%
Bruin café	3.615	3.241	2.808	35%	35%	31%
Eetcafé	2.302	2.336	2.516	22%	25%	28%
Grand-café	310	376	399	3%	4%	5%
Muziek-/swingcafé	495	561	539	5%	6%	6%
Thema-/doelgroepcafé	895	803	840	9%	9%	9%
Totaal	10.276	9.292	8.952	100%	100%	100%

Aandeel

Ondanks dat de totale branche onder druk staat en het aanbod afneemt, zien we een gevarieerd beeld per type café.

In 2007 vertegenwoordigde de dorp-/buurtcafés en het bruin café gezamenlijk nog 61% van de gehele branche, in 2012 zakte dit aandeel naar 56% en in 2016 is dit aandeel gezakt tot slechts 52%.

Het aandeel eetcafés is de afgelopen jaren daarentegen gestegen. In 2007 goed voor 22% van de cafés, in 2012 gestegen naar 25% en in 2016 ligt het aandeel op 28%.

De afname van dorp- en buurtcafés en het bruine café zorgt voor een groot gedeelte van de groei van het eetcafé. Door uitbreiden met maaltijdverstrekking realiseert men een omzetstijging die de continuïteit van dit bedrijfstype verbetert. In gebieden waar al veel Maaltijdverstrekkers zitten zal dit echter niet altijd succesvol zijn.

De overige type cafés (muziek-/swing en thema-/doelgroep) kennen een stabiel aandeel binnen de branche en vertegenwoordigen circa 15%.

Ontwikkeling

De verschuivingen binnen de branche is ook terug te zien in de ontwikkelingen per type/soort café.

Zo is het aantal dorp- en buurtcafés de afgelopen vijf jaar met 6% afgenomen en is het aantal bruine cafés zelfs met 13% gedaald. Over een periode van 10 jaar ligt dit nog hoger, dorp- en buurtcafés -30% en bruine cafés -22%.

Daarentegen constateren wij wel een sterke groei van eetcafés (+8%) en grand-cafés (+6%) sinds 2012. Het aantal eetcafés is de afgelopen 10 jaar met 9% gestegen en het aantal grand-cafés zelfs met 29%.

Het aantal muziek- en themacafés kent een grillige ontwikkeling. Over de afgelopen 10 jaar is het aantal muziekcafés gegroeid maar de laatste 5 jaar juist gedaald. De themacafés laten een tegenovergesteld beeld zien en zijn de afgelopen 5 jaar juist herstellende.

Cafés naar soort	% 5 jaar	% 10 jaar
Dorp-/buurtcafé	-6%	-30%
Bruin café	-13%	-22%
Eetcafé	8%	9%
Grand-café	6%	29%
Muziek-/swingcafé	-4%	9%
Thema-/doelgroepcafé	5%	-6%

Bron: Pixabay

Bron: Pixabay

Bron: Pixabay

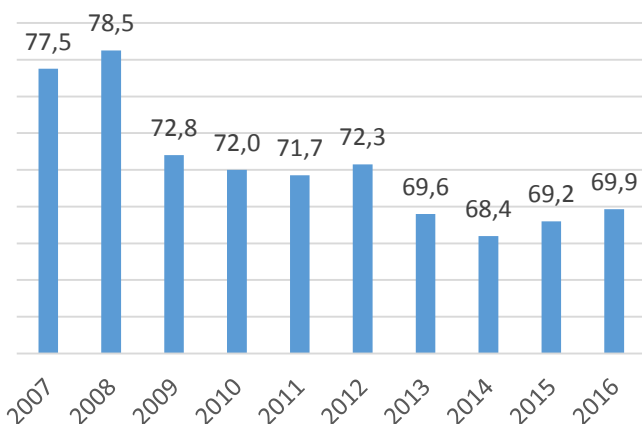
Bierconsumptie | Cafés in het buitenland

Bierconsumptie

De afgelopen jaren heeft de gezondheidstrend ook effect gehad op de café sector. Dit is terug te zien in de bierconsumptie per persoon in Nederland.

In onderstaande grafiek het aantal liters dat per jaar per persoon gedronken wordt, hier constateren wij een daling van 10% in de afgelopen 10 jaar. In 1990 lag de bierconsumptie in Nederland het hoogst, ruim 90 liter per persoon, sindsdien is de consumptie gedaald tot circa 70 liter per persoon in 2016.

Bierconsumptie per persoon (liter per jaar)

Bron: Nederlandse Brouwers

Opkomst speciaal- en alcoholvrij bier

Uit cijfers van Nederlandse Brouwers blijkt dat het aantal geconsumeerde hectoliter pils de afgelopen drie jaar is gedaald (-12%). In tegenstelling tot het aantal hectoliter speciaal bier (+24%). Alcoholvrij bier is de sterkste stijger met +52%.

Enige nuance is echter wel nodig, zo ligt het absolute aantal gebrouwen pils nog steeds negen keer zo hoog als het aantal hectoliters speciaal bier en zelfs 25 keer zo hoog als het aantal hectoliter alcoholvrij bier dat slechts 3% van het totaal vertegenwoordigt.

Cafés in het buitenland

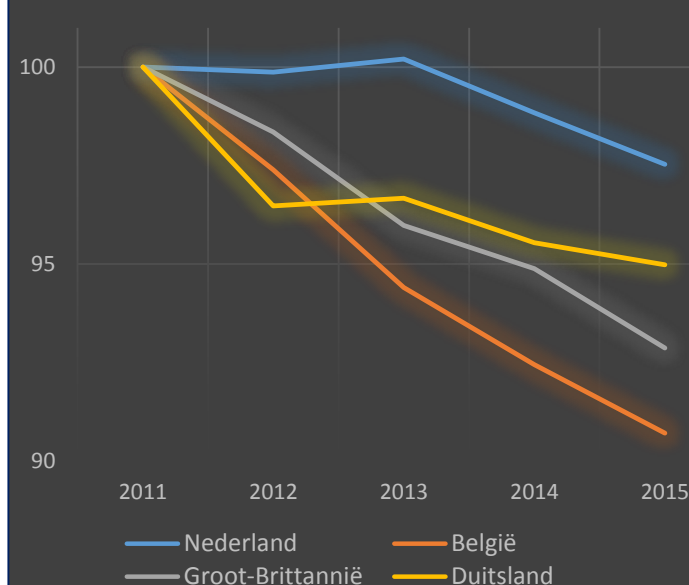
Kijkende naar onze buurlanden valt op dat de cafés daar een prominentere rol binnen de horeca innemen. In België is 28% van de horecabedrijven een café (in Nederland 20%) maar ligt het aantal inwoners per café 2,5 keer zo laag als in Nederland. In België (-9%) daalde het aanbod in de periode 2011-2015 echter veel sneller dan in Nederland (-2%). De dichtheid in combinatie met vergrijzing en veranderend consumentengedrag ligt hieraan mede ten grondslag.

In Groot-Brittannië is eveneens 28% van de horecabedrijven een café, het aantal inwoners per café ligt daarentegen hoger (1.274) dan België. In Groot-Brittannië daalde het aantal cafés (-7%) in de afgelopen 5 jaar. Ook hier zijn de belangrijkste oorzaken: dichtheid en veranderend consumentengedrag.

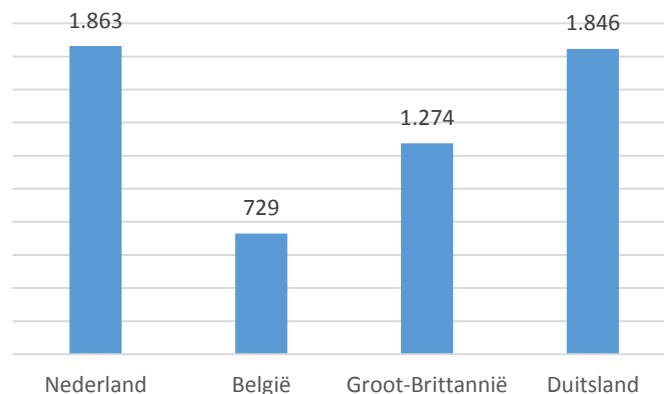
In Duitsland is net zoals in Nederland 20% van het horeca-aanbod cafés. De daling van het aantal cafés (-5%) in de afgelopen 5 jaar ligt iets hoger dan de daling in Nederland.

In Duitsland kampt de café branche met een ander groot probleem waar wellicht in de toekomst verandering in komt; door strenge wetgeving heeft Duitsland weinig gratis wifi-netwerken. Hierdoor staat de aansluiting met jongere doelgroepen onder druk.

Index aantal cafés

Inwoners per café (2015)

1 café telt dus gemiddeld slechts 729 potentiële bezoekers in België!

Bron: Pixabay

Blurring

Blurring (mix van functies)

Dat ook blurring niet aan deze sector voorbij gaat laat bijvoorbeeld kapperszaak Cut Throat zien.

De oorspronkelijke kapperszaak veraangenaamt het verblijf van de gast door het aanbieden van goede koffie, in de aangrenzende (afgesloten) ruimte wordt speciaal bier, cocktails, lunch en diner geserveerd. Het schenken van alcohol in dezelfde ruimte is in Nederland door regelgeving niet toegestaan.

Met name in buitenlandse metropoolsteden zien we dat 'blurring' in het straatbeeld van alledag is. Vaak zien we ook dat in de formules (of het nou horeca met retail is of vice versa) gewoon alcohol geschonken wordt.

In België is de Wasbar een mooi voorbeeld, met drie vestigingen door het land verspreid. Op maandag wordt hier aan yield management gedaan en liggen de prijzen lager. In de locaties worden zelfs feesten en evenementen gehouden. Het omzetaandeel horeca bedraagt hier circa 75%.

In Sydney vind je The Barber Shop, een kapperszaak die in de avonduren de verlichting dimt en als cocktailbar fungeert.

Cut Throat – Café, kapper, koffie, ontbijt en lunch - Amsterdam

Wasbar – Wasserette, café, evenementen – Antwerpen | Gent | Kortrijk

Dergelijke ontwikkelingen laten zien dat het in 'hokjes denken en doen' steeds minder kansrijk is. En misschien wel de enige uitweg voor het teruglopende aantal buurt- en bruine cafés.

Trends en ontwikkelingen

HORECATRENDS.COM

Van Spronsen & Partners

www.horecatrends.com publiceert dagelijks de nieuwste trends in eten, drinken, dansen, slapen, in- en ontspannen en winkelen.

The Malt Vault Utrecht

Bij het begin 2017 geopende 'The Malt Vault' in Utrecht staan er meer dan 130 soorten whisky op de kaart. Je kunt er heerlijk onderuit zitten en relaxen terwijl je geniet van één van de 130 soorten whisky. Startende whiskydrinkers kunnen er mini-proeverijtjes bestellen terwijl de ervaren drinker hier veel nieuwe soorten whisky kan ontdekken.

Bron: Horecatrends

Iced Beer, bier met een rietje!

Bierbrouwer Frank Hendriks van Twentse Bierbrouwerij in Hengelo legt in de opname van RTV Oost uit dat zijn verfrissende Iced Beer heel Nederland gaat veroveren als hét nieuwe zomerdrankje. Het bier wordt gemaakt van Radler en Rosé bier en bestaat voor slechts vijf procent uit ijsblokjes. Het Iced Beer wordt getapt uit een slushijsmachine en wordt met een rietje gedronken.

Bron: Horecatrends

Pinkyrose

Met meer dan 20 jaar ervaring heeft de Pinkyrose-chef vier verrassende siroop smaken weten te creëren: Straight Lemon, Spiced Lemon & Rose, Floral Ginger & Orange en Dark Caramel Sea Salt. De siropen worden geleverd in stoere industriële olieblikken. De blikken zijn alleen al een aanwinst in je bar!

Bron: Horecatrends

SpeakFrietje

Leuke marketing actie van Haute Friture Snackbar 'Tante Nel' in Rotterdam. Aangezien zij een eigen terras en een vergunning voor het schenken van alcohol hebben hoefden ze niet samen te werken om een 'speakeasy' borrel 'SpeakFrietje' te organiseren. Op vrijdag 28 juli 2017 werd de eerste versie van dit evenement georganiseerd. Een ode aan de ons-kent-ons cultuur en waarvoor Rotterdamers werden uitgenodigd op hun 80m² grote terras.

Bron: Horecatrends

'Een tappie voor een dassie'

Rotterdamers leverden begin juli massaal hun stropdas in tijdens stropdasborrel 'een tappie voor een dassie' bij café Van Zanten op de Meent in Rotterdam. Leuk een 'themaborrel', in dit geval om de start van de vakanties te vieren! Zelfs degene die nog even moesten werken voor ze op vakantie gingen, konden hun stropdas ruilen voor een glas ijskoud bier om de vakantie te vieren!

Bron: Horecatrends

Cafétrends

Wil je meer trends, innovaties en inspiratie opdoen op het gebied van cafés? Lees dan ook het trendboekje 'Cafétrends 2017' van onze collega's bij horecatrends.com. Wat is populair, wat gebeurt er in het buitenland en waar kunnen we hier ook gebruik van maken. De bijdrage is terug te vinden op de website van Horecatrends of klik op de hiernaast weergegeven afbeelding.

Ontwikkeling komende jaren

Het aantal cafés is de afgelopen 5 jaar minder snel gedaald (-4%), dit na een daling in de periode 2007-2012 van -10% van het aanbod. Toch lijkt het er op dat de daling voorlopig nog niet zal stoppen. Hiervoor is een aantal belangrijke ontwikkelingen vast te stellen:

1. Veranderend consumentengedrag
2. Blurring
3. Daling alcoholconsumptie
4. Vergrijzing
5. Veel kleine cafés in combinatie met veranderend ondernemersgedrag
6. Ontvolking

Veranderd consumentengedrag

De nieuwe generaties zijn niet meer opgegroeid met het café als trefpunt van hun sociale leven. Door social media is een totaal ander contact tussen mensen ontstaan en is de vriendengroep ook niet lokaal georiënteerd. Hierdoor bezoeken zij zelden of niet het buurtcafé of dorpskroegen. Zij zijn veel meer geïnteresseerd in moderne concepten als Foodhallen, festivals en dergelijke. Daarnaast kijk je een voetbalwedstrijd tegenwoordig net zo makkelijk thuis met vrienden of via Netflix een serie met een biertje erbij. De bank in de huiskamer kan worden beschouwd als één van de grootste concurrenten van cafés.

Blurring

De huidige proeven in verschillende steden waar men in de retail hun klanten ook alcohol mag serveren leiden tot een nieuwe vorm van concurrentie voor het café. Deze mengvormen zullen in de toekomst steeds meer omzet weghalen bij dit bedrijfstype.

Daling alcoholconsumptie

Voor het café is de verkoop van alcoholhoudende dranken een basiselement in het concept. De teruglopende alcoholconsumptie en de steeds groter wordende focus op gezond leven vormt ook een serieuze bedreiging voor de branche.

Vergrijzing

De in de komende jaren verder oplopende vergrijzing is gezien het feit dat juist vaak de oudere leeftijdscategorieën het café bezoeken een bedreiging voor de branche, na bepaalde leeftijd neemt het bezoek aan de horeca nu eenmaal sterk af.

Veranderend ondernemersgedrag

De nieuwe generaties ondernemers zien weinig heil in bedrijven waar men zelf volledig in de operatie moet mee draaien. Iets wat nu juist specifiek is voor het kleine café bedrijf. Verkoop van deze bedrijven stagneert dan ook al enige jaren en zeker in het buitengebied. Te lange dagen en te weinig kwaliteit van leven zijn hierbij de argumenten om te kiezen voor ander bedrijfstypen of grotere bedrijven.

Ontvolking

Door de concentratie van onze inwoners naar de grote steden en de vergrijzing zal in steeds meer regio's sprake zijn van ontvolking waardoor daar ook maatschappelijk functies zullen verdwijnen en dus ook het café onder druk zal komen te staan.

Toekomst

Gezien deze ontwikkelingen verwachten we per saldo dat de aankomende vijf jaar nog circa 250-275 cafés de deuren zullen sluiten, wat een daling impliceert van bijna 3%.

Kansen

Natuurlijk zijn er ook wel kansen. De al jaren gaande trend om het café om te zetten naar een eetcafé zal in specifieke omstandigheden kansen bieden.

Café weer als ontmoetingspunt

Het dorps-/buurt café en bruine café moeten meerdere omzetkanalen ontwikkelen. Dit kan door functies toe te voegen zoals ophaalpunt van pakketjes, een enorm stijgende markt door steeds verder oprukkende internetverkoop. Ook ophaal- en wegbrengfunctie voor stomerijen/wasserijen, servicepunt van banken (die steeds meer kantoren sluiten en ook steeds meer pinautomaten weghalen) of een gemeentelijke vraagbaakloket voor ouderen behoren tot kansrijke mogelijkheden. Op deze manier wordt het café weer het "ontmoetingspunt" en behoudt het zijn lokale functie. Vooralsnog zijn hier wel beperkingen gezien de huidige Drank- en Horecawetgeving.

Even voorstellen... Van Spronsen & Partners horeca-advies

Ruim 30 jaar kunnen horecaondernemers, overheid, bankiers en de pers bij ons terecht voor advies over de horeca- en leisurebranche.

Naast horeca-advies verzorgt de Van Spronsen & Partners groep horeca-salarisadministratie, horeca - administratie en gastvrije trainingen.

We zijn gespecialiseerd in haalbaarheidsonderzoeken, rendementsverbeteringen, managementondersteuning, conceptontwikkeling, marketing en strategische visies. Ons bureau voert daarnaast horeca- en leisure onderzoeken uit zoals Meest Gastvrije Stad en het Sauna Onderzoek.

Regelmatig publiceren wij vakgerelateerde blogs, trendpresentaties en brancheboekjes. Kijk voor alle publicaties op www.spronsen.com.

Guido Verschoor

Nick ten Hove

Voor meer informatie, reacties of vragen over het onderzoek kunt u contact opnemen met Guido Verschoor, senior-adviseur- of Nick ten Hove, adviseur bij Van Spronsen & Partners horeca-advies.

E-mail: GuidoVerschoor@spronsen.com

E-mail: NicktenHove@spronsen.com

Tel. 071 541 88 67

Lees ook de volgende publicaties op spronsen.com:

Inspiratie nodig?

Lees dan ook de volgende publicatie op horecatrends.com/trendboekjes

